

GRÄNSERI
lokal utveckling

Unga röster om Essunga

- om mönster och normer som påverkar kommunens framtid

*" Gemenskap. Det finns en slags gemenskap. Det har du
fått gratis om du är uppvuxen här"*

- Röst ur kartläggningen

Rapportens innehåll:

Integration en utmaning - sammanfattning och kommentarer	5
Bakgrund och förutsättningar	7
Rapportens upplägg	7
Undersökningens syfte	7
Normkritisk ansats	7
Genomförande	7
Människorna i undersökningen	8
”En berättelse om Essunga” - byggd på statistik och officiella presentationer	9
Järnvägen	9
Arbetsliv	9
Essunga - en lantbrukskommun	10
Necks fabriker	11
Arbete fördelades efter kön	11
Stinse-Britta - en informell chef	11
Dagens arbetsmarknad	11
Deltidsarbete för kvinnor	12
Hälsa hos kommunanställda	12
Boende	12
Utbildning	13
Könsbundna studieresultat	13
Högre utbildningsnivå för kvinnor	14
Få vidareutbildar sig	14
Låg ungdomsarbetslöshet	14
Flyttmönster	14
Vilka flyttar till Essunga kommun?	14
Idrott	15
Kultur	15
Föreningsbidrag	15
”En berättelse om Essunga” - som verksamma och/eller boende upplever kommunen	17
Familjen, närheten och tryggheten	17
Fritidslivet utanför kommunen	17
Rasism och exkludering	17
Rädsla för den äldre generationens inskränkthet	18
Utbildning	18
En inkluderande samhällsstruktur är avgörande	18
Föreningslivet	19
Naturen	19
Essunga, för dig som är van landsortsbo	19
Kommunutbyte	19
Kollektivtrafiken begränsar	19
”Alla känner alla”	20
Entreprenörer	20
Alternativt boende	20
Kommunens arbete med inkludering och mångfald	20
De intervjuades förslag - åtgärder för utveckling av Essunga kommun	22

EDCS är ett resurscentrum för jämställdhetsutveckling i Västra Götaland. Undersökningen ingår i projektet GRÄNSFRI och arbetet med att synliggöra strukturer och normer som påverkar förutsättningarna för att skapa jämställda villkor.

Arbetet har genomförts i samarbete med Essunga kommun. Djupintervjuer, sammanställning av rapport och kommentarer har utförts av Hilda Rolfsdotter och Lina Jonasson.

Tryck: Redo Tryck AB, 2018

Integration en utmaning

- sammanfattning och kommentarer

De unga intervjuade i den här undersökningen trivs bra med att bo, leva och-/eller verka i Essunga kommun. De upplever orten som trygg och trevlig, samt tycker om att ha närhet till både naturen och människor emellan. De har en vilja att bidra till kommunens utvecklingsarbete genom att berätta sin historia om sina levnadsvillkor och framtidsutsikter för Essunga. Däremot har de en rad synpunkter på vad som behöver förändras för att öka förutsättningarna för Essunga kommun att bli ett attraktivt och inkluderande samhälle.

Detta framkommer i de 15 djupintervjuer, som genomförts i projektet GRÄNSFRI. Syftet har varit att få en bild av ortens lokala "genuskontrakt" det vill säga, en bild av de upplevelser och erfarenheter som unga och unga vuxna har av att på något sätt verka inom kommunen. Intervjuerna kompletteras med statistik från kommunens egna undersökningar, SCB och "jämsällhetskartan". De 15 unga som intervjuats kvinnor, män och personer som definierar sin könsidentitet på annat sätt i åldern 18–35 år, med varierande bakgrund.

Många av de intervjuade vill bo kvar i Essunga kommun i framtiden. Gemensamt för hela gruppen är att de kan tänka sig att studera eller jobba på annan ort, ha kvar sitt boende på orten, eller komma tillbaka när de blir äldre. Möjligheterna att hitta ett arbete där de får jobba med det de verkligen önskar, upplevs som starkt begränsade på grund av nuvarande arbetsmarknad. Flera har eller kan däremot tänka sig att starta egna enmansföretag för att ha möjlighet att bo kvar i Essunga kommun, där de känner sig trygga och trivs.

Flera av deltagarna lyfter frågan om integration, rasism och exkludering. Upplevelsen är att den yngre generationen har en mer positiv och öppen inställning till exempelvis invandring, homosexualitet eller det som de anser bryter mot gängse normer. De tycker däremot att den äldre generationen har en förlegad och trångsynt syn på det som bryter mot normen och de upplever heller inte att den äldre generationen ser hur ett mer öppet samhälle kan bidra till utveckling och förnyelse av orten. Här vill de unga se en förändring.

För att framgångsrikt lösa "problem" krävs problemformuleringar som fångar upp grundorsaker. "Unga röster om Essunga" visar just på vikten av att lyfta olika perspektiv för att ta del av invånarnas upplevelser av "problem" och skapa ett brett engagemang i det lokala lösnings- och utvecklingsarbetet.

Rapporten visar också på vikten av att integrera arbetet med jämställdhet, mångfald och diskrimineringsfrihet i kommunens huvudfrågor, i näringslivet och i den civila sektorn. Trots att de intervjuade uppmärksammar en rad frågor som har koppling till diskrimineringsfrihet, väljer de sällan att benämna problem med de orden. För dem handlar det om villkor i vardagslivet, villkor som skapas i olika verksamheter och människor de kommer i kontakt med. Det är därför viktigt att fokusera på att skapa möjligheter att använda kunskap om hur jämställda och jämlika villkor skapas. Detta som verktyg för verksamhetsutveckling i arbetsliv, föreningsliv, skola och annan kommunal verksamhet.

De intervjuade vill verka och leva i ett integrerat samhälle, men få av dem finns i sammanhang där de på ett självklart sätt möter människor med annan bakgrund och andra preferenser än de själva. De menar därför att det är än mer viktigt att de mötesplatser som finns på strukturell nivå, så som skola, arbete etc, arbetar med att främja mångfald och icke exkludering. De anser att kommunen gör mycket för att främja utveckling och inkludering, men att det är svårt att veta vad som sker på konkret nivå och att kommunikationen mellan kommunala tjänstemän, politiken och medborgarna behöver bli bättre i syfte att motverka polarisering och främlingsfientlighet.

Bakgrund och förutsättningar

Projektet GRÄNSFRI startade med att tre personer från tre olika kommuner i Skaraborg gick en ledarskapsutbildning hos EDCS i genus och organisationsutveckling. De såg behovet av att vrida och vända på perspektiv och att använda normkritik som en metod för att nå nya resultat i utvecklingsarbetet i sina respektive kommuner. I arbetet med att utveckla den metod, som GRÄNSFRI kom att bygga på, tog projektägaren EDCS på sig uppgiften att möta upp GRÄNSFRI:s metod med en genusanalys av kvinnors och mäns villkor, förställningar och framtidsutsikter i kommunen. Detta dels genom att ta fram statistik och uppgifter om kommunens nuvarande läge och dels genom att människor i kommunen fick möjlighet att delta i en djupintervju om sina upplevelser av hur det är att leva och verka i den kommun de antingen bor i, har bott i, eller är verksamma i.

Utgångsläget var att det i kommuner finns könsbundna mönster när det gäller deltagande på arbetsmarknaden, företagande och utbildning. Tidigare forskning visar att det som avgör ungas syn på kommunen och på utvecklingen och möjligheterna i den, framförallt styrs av egna föreställningar om hur det ser ut snarare än av statistik eller undersökningar. Därför ansåg vi att undersökningen av de lokala genuskontrakten behövde bestå både av fakta, historik och statistik, och ungas människors syn på - och upplevelser av - hur det är att utbilda sig, söka jobb, jobba, bo och spendera sin fritid i kommunen.

Rapportens upplägg

Rapporten är uppdelad i två delar. Första delen består av en kort historik som beskriver vad som präglat arbetsmarknad, fritidsliv, utbildning och utveckling tidigare. I kapitlet finns också en kort statistisk nulägesbeskrivning. Den är framtagen av kommunen och utgör bara en liten del av den statistik som finns tillgänglig genom "Jämställdhetskartan". Den andra delen redovisar resultatet av de djupintervjuer som gjorts med unga vuxna, kvinnor, män och personer med annat uttryck eller identitet, med olika bakgrund, etnicitet, trosuppfattning och funktionsvariationer, i åldern 18–35 år.

Undersökningens syfte

EDCS syfte var att kartlägga ungas uppfattning om den lokala utvecklingen och undersöka om kommun, arbetsliv och kommunens marknadsföring och framtida utveckling, stämde överens med de ungas syn på densamma. Projektet GRÄNSFRI vill på detta sätt synliggöra perspektiv på utvecklingsarbetet, som traditionellt inte ryms i kommuners processer.

Normkritisk ansats

EDCS ser arbetet med lokala genuskontrakt som en del i arbetet med att skapa jämställda villkor och öka deltagande och mångfalden bland människor som bidrar till den lokala utvecklingen. Arbetet har genomförts normkritiskt och intersektionellt samt utgår från att mångfaldiga perspektiv genererar bättre resultat för en icke-exkluderande samhällsutveckling i kommunen. Arbetet förväntas bidra till såväl projekt GRÄNSFRI:s metodutvecklingsarbete, som till respektive kommuns arbete med jämställdhet, inkludering och lokal utveckling.

Genomförande

Under projektet GRÄNSFRI:s genomförandefas gjordes 15 djupintervjuer i syfte att söka svaren på frågor om upplevelsen av att leva och verka i Essunga kommun. EDCS ställde frågor om uppväxt, utbildningsval, arbetsmöjligheter, boendesituation, lokal utveckling och framtidsutsikter.

Genom att samverka med deltagare och projektledare i projekt GRÄNSFRI och genom en officiell förfrågan på kommunens Facebooksida kunde EDCS ta fram 15 personer med olika kön, ålder, etnicitet, sexualitet, funktionsnedsättningar etc. som utgjorde ett brett underlag av personer att intervjuas. Intresset för att delta i en djupintervju har varit varierande. Det har varit speciellt

svårt att få tag på deltagare i åldern 20–25 och utrikes födda personer. EDCS och den lokala projektledaren gick slutligen ut direkt och ställde frågan till unga vi träffade på i butiker eller andra områden för att få fler att medverka.

Svårast har det varit att hitta och nå till de unga som hamnat i kriminalitet eller missbruk eller liknande och som projektet GRÄNSFRI också velat nå med sitt inkluderingsarbete. I Essunga finns människor som skulle kunnat beskriva sin verklighet och vardag utifrån det perspektivet, men möjligheten att ta kontakt, för att kunna ställa frågan om ett eventuellt deltagande, har inte funnits.

Det har varit tydligt att de som valt att delta, tyckt att det varit spännande att få frågan och många uttrycker att de verkligen vill att det ska "gå bra" för kommunen, eftersom det är här de lever och verkar. Det uppfattas som positivt att någon frågar om deras upplevelse.

Människorna i undersökningen

I undersökningen deltog kvinnor, män och de med annat könsuttryck eller identitet i olika åldrar, med olika bakgrund och från olika länder. Deltagarna var i åldern 18–35 år och har alla bott och/eller arbetat i Essunga kommun under sitt liv. Det varierar om de intervjuade gått i skolan eller jobbat i kommunen. Några av dem har bott i kommunen i hela sitt liv medan andra är inflyttade från både andra länder, eller andra orter i Sverige.

”En berättelse om Essunga” - byggd på statistik och officiella presentationer

”...ett smycke i hjärtat av västsverige! Här hittar du vår välbesökta Nossebro marknad och ett flertal andra stora evenemang! Dessutom en enastående vacker landsbygd med ett härligt levande landskap.”

Så beskrivs Essunga på kommunens hemsida, men vad är Essunga för invånarna - i siffror, i vardagen och i människors medvetande?

Essunga kommun hade 2017 cirka 5600 invånare, vilket gör dem till en av landets minsta kommuner befolkningsmässigt. Centralorten är Nossebro, där cirka 2000 invånare bor. Andra tätorter är Främmestad, Bäreberg, Fåglum och Jonslund. Ån Nossan rinner genom kommunen och har varit avgörande för hur kommunen formats, eftersom den bildar mindre vattenfall som gynnat kvarnar, sågar och kraftverk.

Essunga kommun är en sammanslagning av sju socknar som har medeltida ursprung. Kommunen är ung och bildades första gången 1952, för att sedan slås ihop med Vara kommun 1974, för att slutligen bryta sig loss igen 1983.

Järnvägen

Centralorten Nossebro hade tidigare en järnväg som gick mellan Göteborg och Skara. Järnvägen var viktig för Essunga kommun under industrialiseringen. Fabriker som Necks mekaniska verkstäder (grundad 1920) och Nossebro Mejeri (grundat 1900) var stora arbetsgivare i kommunen. Jordbrukarna nyttjade också järnvägen och silos byggdes i samhället för att lagra spannmål som sedan fraktades vidare.

Mejeriet i Nossebro

Västgötabanan (VGJ) var privatägd från start och 1939 kom staten med beslutet att alla järnvägar skulle förstatligas. På 1950-talet ökade konkurrensen med bil och busstrafik och från 1940-talet och framåt var det flera orter i Västra Götaland som stängde ned sina stationer. 1970 valde Nossebro att upphöra med persontrafik och 1987 lade man även ned godstrafiken.

Under den period industrin växte anställdes mycket arbetskraft från andra länder till industrierna. På 1940-talet var det finländare, under efterkrigstiden var det böhmentyskar och på 1960-talet kom människor från Jugoslavien. Det var främst män som först anlände från Jugoslavien, men snart därefter kom också resterande familjemedlemmar. De kvinnor som flyttade till Essunga arbetade också inom industrin. Några av dessa familjer finns kvar på orten idag, men många flyttade vidare eller återvände till sina hemländer.

Arbetsliv

Landsbygden förknippas traditionellt med lantbruk och skogsbruk. Det har sedan länge skett en utveckling mot större och färre företag inom dessa näringar, då mycket har mekaniserats.

Jordbruket sätter dock sin prägel på trakten. Jämfört med riksgenomsnittet har kommunen betydligt fler arbetstillfällen inom tillverkning, bygg- och entreprenadverksamhet samt jord- och skogsbruk. För alla dessa näringsgrenar är det arbetstillfällen för män som dominerar. Förvärvsfrekvensen i kommunen ligger på nästan samma nivå som i resten av riket.

Förvärvsarbetande 2015			
	Andel (%) av alla i resp. ålder		
	Män	Kvinnor	Totalt
Kommunen			
20-24 år	72	65	68
25-44 år	89	80	85
45-64 år	84	78	81
20-64 år	85	78	81
Länet			
20-24 år	63	62	62
25-44 år	82	79	80
45-64 år	81	79	80
20-64 år	79	77	78
Riket			
20-24 år	61	61	61
25-44 år	81	78	80
45-64 år	81	79	80
20-64 år	79	77	78

Avser nattbefolkning

Idag finns totalt 30 procent av kommunens arbetstillfällen inom offentlig förvaltning och service. Övriga 70 procent finns i näringslivet. Essunga kommun ingår i Vara, Lidköpings och Trollhättans lokala arbetsmarknadsregioner, men har stora pendlingsströmmar till och från både Vårgårda- och Göteborgsregionen.

Essunga - en lantbrukskommun

Inom Essunga kommun finns cirka 180 lantbruk, varav cirka 110 med djurbesättning av varierande sort och resterande är lantbruk med spannmålsproduktion, med areal större än 30 hektar. Inom jordbruksstatistiken förekommer kvinnor mest som hästägare.

Kommunen har låga arbetslöshetssiffror. 2016 hade Essunga 4 procent arbetssökande. I övriga länet låg samma siffra på 5 procent och för hela riket 6 procent.

Jordbruket har under en längre period inte haft potential att ge ökad sysselsättning. Det har däremot hästnäringen. Essunga är en hästrik kommun och här finns över 500 hästar. Med hästnäring avses alla aktiviteter som baseras på användning och innehav av hästar omfattande såväl hobby som professionella verksamheter samt omsättningen av hästrelaterade varor och tjänster. Det är en näring som växer.

Tidigare har Nossebro haft fler arbetstillfällen än idag, då det fanns fler affärer och industrier på färre antal invånare. Tidigare arbetade kvinnor främst i affärer, inom äldrevården eller inom industrin.

Necks fabriker

Necks fabriker i Nossebro har varit en av de större industrierna i kommunen sedan det startade 1920. Där tillverkades delar till bland annat fordonsindustrin och vattenfall. Där fanns smedja, galvanisering, plåtslageri, montering samt olika avdelningar för administration och lager. Både kvinnor och män arbetade i fabriken, men majoriteten kvinnor arbetade inom administration. De kvinnor som däremot arbetade i produktion var till stor del kvinnor från Jugoslavien, speciellt under 1960- och 1970-talet. Totalt sett utgjorde män en majoritet i fabriken.

Necks fabriker

Arbete fördelades efter kön

I produktionen jobbades det på ackord. Ackordet var knutet till produkten eller arbetsuppgifter. Arbetsuppgifterna fördelades efter kön och de kvinnor som fanns i produktionen hade ofta arbetsuppgifter som inte gav lika högt ackord. Både män och kvinnor erbjöds att arbeta heltid, men i realiteten var det män som gjorde det. Kvinnor tog huvudansvar för barnen och arbetade deltid i stor utsträckning. Det fanns dock flera dagmammor, som tog hand om de anställdas barn. Under 1950-talet var det oftast en nära anhörig, men senare tillkom även professionella dagmammor och förskoleverksamhet. Det sågs som en självklarhet att ha sitt arbete kvar efter föräldraledigheten.

Stinse-Britta - en informell chef

Under 1960-, 1970- och 1980-talet fanns det en kvinna som hette Stinse-Britta som gjorde sig känd som Necks informella ledare. Hon hade kontroll på administrationen kring personal och ekonomi, och arbetade på huvudkontoret. Däremot fanns det inga kvinnor som var formella chefer.

Det krävdes inte någon särskild formell kompetens för att få arbete i Necks fabriker. Många gick direkt från avslutade grund- eller gymnasie studier till arbete där. På 1970- och 1980-talet var det däremot vanligare att Essungainvånarna tog arbete på SAAB i Trollhättan än på Necks.

Många av de anställda hade förmåner från fabriken. Man fick till exempel köpa tomt i Nossebro billigt. Fabriken ägde stora delar av markerna runt om centralorten, och idag är bland annat villakvarteret kring Eriksgatan ett minne från Necks förmåner. 1994 lades Necks fabriker ned i Nossebro och produktionen flyttades till Polen. Många av dem som då slutade på Necks fabriker fick anställning hos SAAB i Trollhättan.

Dagens arbetsmarknad

I Essunga kommun finns cirka 900 företag, varav 300 företagare i enskild firma. 207 av dem är män och resterande 93 kvinnor. Det finns tre arbetsgivare i kommunen som utmärker sig som "stora", mätt i antal anställda. Det är Essunga kommun med ca 470 anställda, Componenta med 150 anställda och Dahréntråd med ca 175 anställda. I dagsläget består samtliga styrelsemedlemmar i Componenta av män. Hos Dahréntråd är en av nio styrelsemedlemmar kvinna. Ledningsgruppen i Essunga kommun består av tre män och fem kvinnor.

De fem vanligaste näringsgrenarna för kvinnor i länet var 2015 inom vård och omsorg, utbildning, företagstjänster, handel samt tillverkning och utvinning. För män fanns de fem vanligaste yrkena inom tillverkning och utvinning, företagstjänster, handel, byggverksamhet samt transport.

I Essunga var de vanligaste näringsgrenarna för kvinnor vård och omsorg, utbildning, tillverkning och utvinning, handel samt personliga och kulturella tjänster. För män var det vanligast att arbeta inom tillverkning och utvinning, byggverksamhet, jordbruk/skogsbruk/ fiske, handel samt vård och omsorg.

Näringsgren	Dagbefolkning		Länet	
	Kommunen		Länet	
	Antal	%	Antal	%
Jordbruk, skogsbruk och fiske	33	3	1	
Tillverkning och utvinning	95	9	8	
Energi och mjöl	8	1	0	
Byggverksamhet	11	1	1	
Handel	88	8	12	
Transport	14	1	3	
Hotell och restauranger	7	1	4	
Information och kommunikation	2	0	2	
Kreditinstitut och försäkringsbolag	10	1	1	
Fastighetsverksamhet	6	1	1	
Företagstjänster	24	2	10	
Civla myndigheter och försvar	54	5	8	
Utbildning	201	19	18	
Vård och omsorg	395	38	28	
Personliga och kulturella tjänster, rum	81	8	5	
Övrigt bransch	38	4	1	
Totalt	1 045	100	100	

Årsk 15 år och däröver

Näringsgren	Dagbefolkning		Länet	
	Kommunen		Länet	
	Antal	%	Antal	%
Jordbruk, skogsbruk och fiske	148	12	3	
Tillverkning och utvinning	451	37	21	
Energi och mjöl	28	2	1	
Byggverksamhet	180	15	12	
Handel	103	8	13	
Transport	52	4	7	
Hotell och restauranger	2	0	3	
Information och kommunikation	1	0	4	
Kreditinstitut och försäkringsbolag	2	0	1	
Fastighetsverksamhet	23	2	2	
Företagstjänster	48	4	13	
Civla myndigheter och försvar	34	3	4	
Utbildning	30	2	5	
Vård och omsorg	65	5	6	
Personliga och kulturella tjänster, rum	27	2	3	
Övrigt bransch	22	2	1	
Totalt	1 211	100	100	

Årsk 15 år och däröver

Källa: Kommunfakta, SCB

Deltidsarbete för kvinnor

Essunga kommun sysselsätter 437 personer, varav 398 kvinnor och 39 är män. Av dessa arbetar 269 heltid, dvs 60 procent av kvinnorna och 77 procent av männen. Statistiken anger inte orsak, dvs frivillig eller vald deltid. 133 kvinnor arbetar mellan 75 och 99 procent.

Hälsa hos kommunanställda

Enligt en sammanställning från oktober 2018 var den totala sjukfrånvaron för samtliga anställda i Essunga kommun 5,7 procent. För kvinnor är siffran 6,2 procent och för män 2,4 procent.

Boende

Bostadsmarknaden på landsbygden har rent generellt stagnerat under de senaste åren. Faktorer som påverkat detta är bland annat att bankerna varit mer restriktiva med utlåning till bostadsbyggande i landsbygd. Allt fler äldre är dessutom friska och vill bo kvar så länge som möjligt i sina hus.

Kommunen har som strategi att bygglovssökandes idéer ska förverkligas så långt detta är möjligt. Essunga kommun behöver expandera sitt bostadsbyggande och ett mål är att det före 2025 ska finnas 100 nya bostäder i kommunen, både villor och lägenheter, byggda i privat- och kommunal regi. Både hyresrätter och bostadsrätter ska erbjudas.

Idag finns privata aktörer som tillhandahåller lägenheter, men det finns också ett kommunalt bostadsbolag, som har lägenheter på flera orter runt om i kommunen. För tillfället finns inga lediga lägenheter i kommunal regi.

Utbildning

Essunga kommun har tre grundskolor för årskurs F-5 (förskoleklass till och med årskurs 5) och en skola för årskurs 6–9. Kommunen erbjuder gymnasium för vuxna, samt IM (Introduktionsprogram) som gymnasieutbildning. När elever slutar åk 9 är det närliggande kommuner som Vara, Alingsås, Trollhättan och Vårgårda de flesta elever i Essunga väljer för sina fortsatta studier.

Essunga kommun erbjuder vuxenutbildning och SFI i Nossebro, men också via andra orter i Skaraborg i samarbete med Lidköpings kommun.

Könsbundna studieresultat

I Essunga kommun har 63,8 procent av eleverna läst färdigt gymnasieutbildning efter tre år. Riks-siffran är 65,2 procent. Det är stora skillnader på resultat mellan kvinnor och män. 77,8 procent av kvinnor har en examen inom 3 år, jämfört med 51,6 procent av män. Flickor väljer i högre grad än pojkar högskoleförberedande program.

		2015		2016	
Gymnasieelever på högskoleförberedande program, andel (%)	Essunga	Kvinnor	44,1	46,7	
		Män	35,1	41,2	
		Totalt	39,5	43,8	
Gymnasieelever på introduktionsprogram (IM), andel (%)	Essunga	Kvinnor	5,4	..	
		Män	13,4	..	
		Totalt	9,5	7,3	
Gymnasieelever på yrkesprogram, andel (%)	Essunga	Kvinnor	50,5	48,9	
		Män	51,5	49,0	
		Totalt	51,1	49,0	

		2014		2015		2016	
Gymnasieelever med examen inom 3 år, hemkommun, andel (%)	Essunga	Kvinnor	62,5	70,5	80,8		
		Män	40,6	60,0	42,9		
		Totalt	51,6	66,2	63,8		

Högre utbildningsnivå för kvinnor

Vid en blick bakåt i tiden, kan det konstateras att kommunen präglats av att inte ha ett gymnasium på orten. Invånarna har alltid fått resa till andra städer för att vidareutbilda sig. Under 1950-, 1960- och 1970-talet reste de flesta eleverna till Skara. Det var dock få elever, oftast bara de med bra betyg som valde att läsa vidare.

Statistik för eftergymnasiala utbildningar för 2016 visar att kvinnor har eftergymnasial utbildning i större utsträckning än män, 33,5 procent för kvinnor och 14,4 procent för män. Ålder är en underordnad faktor.

Få vidareutbildar sig

Essunga kommun har en låg andel invånare som vidareutbildar sig, 23,8 procent av invånarna jämfört med riket, 42 procent. Att läsa vidare efter gymnasiet har traditionellt sett inte varit utbrett bland kommunens invånare. Det kan möjligen bero på att det i kommunen heller inte erbjuds så många arbetstillfällen som kräver högskoleutbildning. Så har det sett ut tidigare och så ser det även ut idag.

			2014	2015	2016	2017
Arbetslöshet 18-64 år i kommunen, andel (%) av bef.	Essunga	Kvinnor	4,0	3,6	4,1	5,3
		Män	6,1	5,0	4,4	4,3
		Totalt	5,1	4,3	4,2	4,8
Invånare 25-64 år med eftergymnasial utbildning, andel (%)	Essunga	Kvinnor	32,1	32,9	33,5	
		Män	14,1	14,1	14,4	
		Totalt	23,0	23,4	23,8	
Mediannettoinkomst, kr/inv 20+	Essunga	Kvinnor	170 288	176 603		
		Män	230 091	243 142		
		Totalt	195 113	202 465		

Låg ungdomsarbetslöshet

Arbetslösheten bland 16–24 åringar är låg, endast 3,3 procent i jämfört med riksgenomsnittet 6%. Av de som fullföljt gymnasiestudier har 78,8 procent nått arbete inom två år, jämfört med riksgenomsnittet på 70,9 procent.

Flyttmönster

2016 pendlade 849 personer in till Essunga för att arbeta samtidigt som antalet utpendlare var 1302 vilket ger ett negativt pendlingsnetto på 453 personer (SCB, 2017).

Eftersom kommunen saknar järnväg så är det bil eller buss som är pendlingsmöjligheterna till arbete inom och utanför kommunen. Både Skövde och Lidköping är stora arbetsmarknadsregioner för essungabor, liksom Trollhättan, Vänersborg och Vårgårda.

Vilka flyttar till Essunga kommun?

Det är svårt att hitta några tydligt definierade grupper som flyttar till landsbygden. I en visionsrapport från Milega har man tittat på trender i samhället och utifrån det dragit slutsatser om vilka som flyttar till landsbygden.

Fler kvinnor än män väljer att lämna hemkommunen för att studera på universitet eller högskola. Det är också de som efter avslutad utbildning kan tänka sig återvända. Deras huvudsakliga anledning till den önskan handlar om att kunna ge eventuella barn en liknande uppväxt som de själva haft. Förutom detta finns även en önskan om närhet till föräldrar, vänner och familj som en viktig aspekt.

Idrott

Historiskt har idrottsföreningarna haft stor betydelse, både enande och splittrande, sett ur ett kommunperspektiv. Många mindre orter har egna fotbollsföreningar. I Nossebro finns en konstgräsplan som kom till bland annat genom samverkan mellan kommunens olika idrottsföreningar. Man såg även nyttan av att samverka för att få ihop lag. Främmostad IK har varit framgångsrikt i fotboll på damsidan under 1980-talet och gick upp i allsvenskan 1979.

Olika sporter har olika förankringar i olika delar av kommunen. Exempelvis så har Främmostad satsat på fotboll och orientering, medan Fåglum har en cykelklubb. Dessa uppdelningar kan bero på att mycket av föreningslivet i kommunen styrs av eldsjälar som haft ett intresse för just sin specifika idrottsgren.

Gymmix är en idrottsförening som utmärker sig eftersom de erbjuder olika typer av träning inom grupp- och gymträning för olika åldrar och målgrupper.

Kultur

Kommunen har flera aktiva kulturföreningar, bland annat föreningen Nöjesstjärnan med ca 150 medlemmar. Nöjesstjärnan är en bioförening som startade 2005. Föreningen har flera aktiva medlemmar i åldrar mellan 20 till 80 år, både kvinnor och män.

Kommunen har också ett antal hembygdsföreningar, en musik- och teaterförening och en musikår som varit aktiva i många år. Det kulturella föreningslivet har stor förankring bland de äldre invånarna. Engagemanget bygger på några få individer.

Så gott som alla föreningar har någon återkommande tradition. Till exempel "Kura Skymning" på biblioteket med Föreningen Norden, "Barne Åsaka Marknad" med Lekåsa Hembygdsförening, "Kvarnkällar" med Fåglums hembygdsförening eller "Västgötaträffen" med Essunga Hembygdsförening med mera.

Hästsporten i kommunen är stor, både på professionell nivå och på amatörnivå. På landsbygden finns ett antal träningsanläggningar och i Nossebro finns en ridskola med gamla anor.

Föreningsbidrag

Av de 46 föreningar som fått föreningsbidrag från kommunen under året 2014, är tre kvinnodominerade och sex mansdominerade (jamstalldhetskartan.se). Resterande föreningar har en traditionell uppdelning där de kvinnodominerade föreningarna exempelvis består av syföreningar eller hantverksföreningar, medan män i större utsträckning är aktiva i skytteföreningar och vägsamfälligheter.

”En berättelse om Essunga”

- som unga, verksamma och/eller boende upplever sin kommun

Här följer en sammanfattning av de 15 djupintervjuer som gjorts med unga vuxna i åldern 18 - 35 år. Deltagarna är kvinnor, män och personer med annan identitet eller könsuttryck, med olika bakgrund, etnicitet, trosuppfattning och funktionsvariationer. De intervjuade kommer både från centralorten och landsbygden.

Familjen, närheten och tryggheten

I stort sett beskriver alla som intervjuats att de trivs bra i Essunga kommun. Familj, släkt och vänner spelar en avgörande roll för hur man trivs med sitt liv. De värderar närhet till familj och släkt högt samt tycker att en liten kommun, där man känner till de flesta skapar trygghet. De beskriver att det alltid är någon som känner igen en och att det är trevligt att kunna hälsa på människor dagligdags, även om man inte umgås privat. De beskriver även geografisk närhet som en tillgång. Du behöver inte åka långt för att få vardagen att fungera. De har det mesta nära till hands.

” Gemenskap. Det finns en slags gemenskap. Det har du fått gratis om du är uppvuxen här”.

Fritidslivet utanför kommunen

De som deltagit i intervjuerna är nöjda med sin fritid. De beskriver också att de på vardagar efter skola eller jobb inte ägnar sig så mycket åt fritidsliv i form av föreningsliv, utan mest kommer hem, tittar på tv eller något liknande. Sedan är det dags att gå och lägga sig för att gå upp igen. Några jobbar extra eller har barn som de umgås med. Vardagen är tillräcklig.

Däremot beskriver de intervjuade att det fritidsliv som handlar om att ta en fika, gå ut och ta en öl, gå ut och dansa, shoppa, gå på fest med mera, sker näst intill uteslutande utanför kommunen. Det vanligaste svaret på varför det är så, är att utbudet i kommunen inte är tillräckligt. Någon uppmärksammar exkluderingen av rullstolsburna på så sätt att näst intill inga tjänsteföretag, såsom klädbutiker eller caféer, har ramper så att människor i rullstol kan ta sig in. Det kan även vara så att man på helgen vill ”hitta på något” lite extra och då känns det roligare att ta sig utanför kommunens gränser för att exempelvis fika.

De som ligger i det äldre spannet av intervjudeltagare beskriver att de umgås mycket med sin familj och sina vänner på helger. Det är mest träffar i hemmet hos varandra. De som är yngre beskriver det däremot som en självklarhet att ta sig utanför Essunga för att festa. Dels på grund av utbudet, men de beskriver även att den sociala kontrollen i ett litet samhälle påverkar och att de ibland kan uppfatta det som befriande att slippa skvaller och skitprat genom att förlägga sina fritidssysselsättningar utanför Essunga.

”...och jag hör själv hur man pratar om ”svartingar”. Det känns så 1800-tal. Tisdagar och torsdagar har de ”traktorfika” som det kallas och då är det mest de äldre som är där. Det är gubbdagis skulle jag säga. Då träffas man och så är det lite allmän skvallerhåla känns det som.”

Rasism och exkludering

Några har beskrivit att de upplever rasism och exkludering som något som är relativt utbrett bland såväl folk utanför centralorten som folk i centrala Nossebro. Det förekommer både inom arbetslivet och föreningslivet. De beskriver också att många av de fördomar som människor har är en konsekvens av att arbetslivet inte tydligt beskriver hur de jobbar för att inkludera fler män-

niskor i sina verksamheter. Ju mindre människor vet om vilka pengar som går till vilket projekt och så vidare, desto fler fördomar föds och man ställer gärna gruppen "våra" ungdomar mot gruppen unga invandrare.

Flertalet av de intervjuade lyfter att den äldre generationen är mer fördomsfull, samtidigt som någon talar om att också gruppen unga i åldern 15–18 nu börjar tala nedvärderande om människor med annan etnisk bakgrund än de själva.

Rädsla för den äldre generationens inskränkthet

Flera av deltagarna upplever skillnader mellan en yngre och en äldre generation Essungabor. Många beskriver att de som bott och levt i Essunga länge har en konservativ syn på utveckling och dessutom svårt med inkludering av invandrare. De flesta intervjuade tycker att det "nog inte är så illa ment" eller att det är okunskap som ligger i botten, men de är också trötta på att behöva vara de som ska förklara eller förändra och "utbilda" andra om vad jämställdhet och mångfald är och varför det är bra. Alla intervjuade tycker att det är positivt med invandring och inkludering. De önskar att den äldre generationen själva tog lite mer ansvar för att fundera över sina fördomar och förändra dem så att de som kommer som exempelvis nyanlända, kan ses som något positivt och något som utvecklar kommunen.

"Jag fick jobb med en gång efter gymnasiet så högskola har aldrig varit intressant. Tjäna pengar är det som varit viktigast. Sen har jag ju tänkt att man kanske kunde plugga vidare sedan igen. Då var man ju så skoltrött, men nu kanske man skulle kunna utveckla sig till något mer. Men idag bromsar mitt privatliv för jag behöver den inkomst jag har."

Utbildning

De intervjuade ser det som en självklarhet att gå gymnasieutbildning. Det är ett eget val och de närmsta i deras omgivning, såväl föräldrar som vänner har stöttat dem i sina beslut. Något som påverkar valet är kollektivtrafiken och möjligheten till att ta sig till och från utbildningar enkelt och att slippa för långa dagar. Mestadels sker valen dock utifrån intresse och utbildningsinnehåll.

Det är få som ser samband mellan det de väljer att utbilda sig till och möjligheten till jobb i kommunen. Någon påpekar att det är svårt att tänka på kommunen som arbetsgivare. Några upplever att förväntningarna på unga, och speciellt på gruppen tjejer, är att de läser högskoleutbildning och sedan kommer tillbaka och bosätter sig i kommunen. Det anses vara både nödvändigt och statushöjande att vidareutbilda sig på annan ort. Någon beskriver det som att normen är sådan, annars är du misslyckad.

"Jag och mina kompisar vi trivs ju hemma. Det är där man är efter arbetet. Jag är det i alla fall. Sen blir det väl skillnad när min dotter växer upp och hon börjar med aktiviteter då träffar jag kanske nya kompisar på det sättet då. Men att träffa kompisar nu ute här i obygden, det vet jag inte..."

En inkluderande samhällsstruktur är avgörande

Trots att samtliga är positiva till mångfald och önskar vara en del av ett samhälle med mångfald, både vad gäller etnicitet, sexualitet, trosuppfattning med mera, är det svårt för dem att beskriva på vilket sätt man når det. De vet inte heller på vilket sätt deras egna agerande medverkar till en sådan utveckling för Essunga kommun.

De deltagare som är etniska svenskar, och som är uppväxta i kommunen, umgås nästan uteslutande med människor med samma bakgrund, barndomsvännerna de växt upp med. Dessutom finns få "naturliga" mötesplatser, utan de flesta umgås i sina egna hem, vilket leder till att det blir svårt att utveckla ett integrerat samhälle. Undantaget här är de med utländsk bakgrund som umgås både med människor med utländsk bakgrund - annan än deras egna - och med svenskfödda. De lyfter också vikten av att ha mångfaldiga organisationer som skola, kommun och näringsliv, för att kompensera bristen på naturliga mötesplatser. Det är också problematiskt att det är svårt att få de infödda Essungaborna att delta i aktiviteter där spontana möten uppstår mellan människor med olika bakgrund.

Föreningslivet

De flesta upplever föreningslivet som bra i kommunen. Det finns en del att välja mellan och det finns engagerade människor. Bioföreningen lyfts som en viktig aktör som deltagarna är tack-samma för att den finns på orten.

Flera lyfter även gymmet som en viktig aktör med en inlyssnande verksamhet, som verkar för att fler ska komma dit och ha möjligheter att träna där. Ett mer aktivt arbete med inkludering och mångfald beskrivs som en del av lösningen på nuvarande och kommande möjligheter till integration och delaktighet.

"Vi som har bott här jämt vi känner varandra. Där jag bor är det fotboll eller orientering som gäller och är du inte med på det, då är du inte med alls."

Naturen

En anledning till att de intervjuade trivs i Essunga, är att de tycker mycket om att vara i och ha närheten till naturen. De beskriver bygden som vacker och att det finns stora möjligheter att praktisera sitt friluftsintrasse, eftersom de bor och verkar så nära naturen.

Essunga, för dig som är van landsortsbo

Frågan om vilka som ska bo i Essunga i framtiden är viktig för de intervjuade. De tror att det kan vara svårt att försöka locka människor, som inte tidigare är vana vid landsbygd. Det är många förutsättningar som handlar om kollektivtrafik, utbud, sociala kontakter med mera som kan kännas hindrande eller störande om man inte känner till dem från början. För de med utländsk bakgrund som kommit från en större stad till Essunga har kontrasten blivit oerhört krävande. Därför blir arbetsmöjligheter eller skolgång direkt avgörande för trivseln.

"Stadsbor passar nog inte in här. Om du är van vid lantlivet och flyttar till Gbg och tillbaka så absolut. Men har du bott i Gbg hela ditt liv och ska byta från en buss var 5:e minut till 3 bussar om dagen. Det kan nog bli svårt. Man måste nog bara gilla att tycka om att bo på landet och ha långt till allt."

Kommunutbyte

Några av de intervjuade problematiserar villkoren för att jobba inom den kommunala verksamheten i kommunen. De menar att det kan vara jobbigt att agera och leva "fritt" på en ort där man dagligen möter människor som är elever och brukare.

Kollektivtrafiken begränsar

Ett specifikt problem som tagits upp av de intervjuade är landsbygdens kollektivtrafik. Den är begränsad i kommunen, vilket påverkar möjligheterna att förflytta sig, eller kanske jobba i en annan kommun. De unga menar att boende i Essunga är beroende av körkort och bil. Att ta körkort i kommunen är inte möjligt då det inte finns någon trafikskola. Det ska dessutom till ett kapital

för att ta körkort, något som alla inte heller har. På det sättet begränsar kollektivtrafiken möjligheterna för unga att bo kvar i kommunen.

”Alla känner alla”

En av de framtagna frågorna har ställts specifikt för att GRÄNSFRI vill undersöka inställningen till hur deltagarna känner inför begreppet ”alla känner alla”. De intervjuade är generellt sett positiva till begreppet och dess innebörd. De tycker att det är trevligt att veta vilka som bor i ens område, att känna till vad de jobbar med och kanske gör på sin fritid. Om de hör ihop med en viss släkt eller liknande. Samtidigt beskriver de att det är helt beroende av om man ”skött sig” eller inte. Om du som yngre varit exempelvis stökig i skolan eller på något sätt brutit mot gängse normer, så får du svårt att få människor att förändra sin bild av dig.

Entreprenörer

Anmärkningsvärt många av de intervjuade pratar om framtida företagande eller är verksamma i ett eget företag. Det ses som den bästa möjligheten att få arbeta med något man gillar och ändå bli kvar på orten. Förutom de kommunala verksamheter som erbjuder jobb är det inte många som har intresse av det näringsliv som finns på orten i nuläget. Vill man bo kvar får man antingen ta ett jobb i en annan kommun eller starta en egen verksamhet.

”Det finns ju inget för dem nu. De får ju bo hemma eller flytta från kommunen. Sen kan jag i och för sig se att de kan må bra av det och att de sen kan komma tillbaka, för det kanske mer är ett familjesamhälle och ett ställe för att uppfostra barn. Vill du bo här så måste du bo hos din mamma och pappa”.

Alternativt boende

Att gå samman med vänner och hyra hus som ett kollektivt boende, är något som flera intervjuade beskriver som en möjlighet att hitta boende, eller att ha råd med boende. Det är långa köer på de hyresrätter som finns tillgängliga och de som är nybyggda är svårt för någon med lägre inkomst att ha råd med. De intervjuade har svårt att acceptera att hyror på en liten ort ligger på samma nivå som i en stor stad. De som vill vara kvar i Essunga ser sig mestadels som boende i villa. Man poängterar att steget mellan att bo hemma och att skaffa ett eget boende blir större på grund av bristen på bostäder och de dyrare priserna.

”Jag skulle gärna vilja se det som självklart att kommunen jobbar med inkludering och man kanske ser det som att de gör det. Men det är svårt att säga hur de ska göra för att vara inkluderande.”

Kommunens arbete med inkludering och mångfald

De flesta deltagarna i intervjuerna tror att kommunen försöker göra sitt bästa i arbetet med att skapa integration och inkludering. Det är trots det svårt att veta vad kommunen egentligen gör. De menar att det är viktigt för kommunen att nå ut med sitt arbete i syfte att motverka osämja mellan grupper och ryktestsspridning.

De intervjuades förslag

- åtgärder för utveckling av Essunga kommun

- Förebyggande insatser i form av utbildning i inkludering och jämställdhet för näringsliv, föreningsliv och offentlig sektor.
- Var tydlig med hur kommunen arbetar med inkludering.
- De som arbetar i skolan behöver kunskap i hur man jobbar för mångfald, eftersom skolan är en naturlig mötesplats.
- Öka förståelsen för minoritetsgruppers behov och villkor, genom utbildningsinsatser för vuxna.
- Inför arbetsrotation inom de kommunala tjänsterna för vård och omsorg.
- Uppmuntra till innovativa lösningar.
- Främja den entreprenöriella drivkraft som finns bland kommunens ungdomar.
- Utveckla kollektivtrafiken.
- Möjliggör etablering av körskola.
- Få arbetslivet att uppmuntra till delat ansvar för vård av barn och föräldradighet.
- Arrangera föräldragrupper via BVC eller liknande.
- Problematiska attraktiviteten i att normen vid hembesök och liknande är att vara ensam och jobba på kvällar och helger.
- Sök projekt eller liknande för att rekrytera personal till kommunal verksamhet mellan olika kranskommuner. Detta för att motverka effekterna av att ”alla känner alla” i en liten kommun.
- Bredda synen på arbete med integration. Insatser behöver göras inom arbetslivet, skolan och föreningslivet.
- Locka framför allt hit människor som vet vad det innebär att bo på landsbygden.
- Bli tydligare med hur kompetensförsörjningen inom vård och omsorg ser ut på sikt och garantera unga som vill läsa till undersköterska eller sjuksköterska arbete.
- Satsa på fler bostäder till ungdomar. Billigare hyresrätter med en ”mindre modern” standard är viktigt för att fler ska ha möjlighet att flytta hemifrån.
- Satsa på att tillgängliggöra kommunikationen från kommunen till fler grupper. Inte bara hemsida och facebook..

- Satsa på att tillgängliggöra kommunikationen från kommunen till fler grupper. Inte bara hemsida och facebook.
- Gör en kartläggning av näringslivets arbete med tillgänglighet.
- Var tydlig med att ta ställning för hbtq-personers rättigheter.
- Låt en utomstående granska vården i syfte att utveckla och förändra verksamheten så att den blir mer kvalitativ och utvecklande.
- Hitta ett sätt att nå de barn vars föräldrar av olika skäl brister i sitt föräldraskap. Försök att nå dem och skapa förtroende och tillit.
- Satsa på att strukturen i form av skola, fritids genomför integrationsfrämjande aktiviteter.
- Separera inte gruppen svenskfödda ungdomar med behov från gruppen utrikesfödda unga med behov.

GRÄNSFRI bidrar till hållbar lokal utveckling genom gränslös samverkan mellan näringsliv, civilsamhälle och offentlighet.

Målet är ett diskrimineringsfritt samhälls- och arbetsliv, som säkrar att kunskap och erfarenheter kommer till sin rätt i lokalsamhället.

Projektet drivs av EDCS i samverkan med Essunga, Tibro och Skövde kommun och finansieras av Europeiska Socialfonden. Läs mer på www.edcs.se

EDCS

TIBRO

 SKÖVDE

Essunga kommun

